

Ganita mare

30^e jaargang nummer 1- 2023

Uitgave van de Historische Kring Gente

Inhoud 2023-1

- 2 Jubileumboek
- 3 Programma 2023
- 4-10 Boerderij De Olyhorst
- 11 De Betuwe herrijst
- 12 D'n inkeling
- 13-14 De digitale Historische Kring Gente
- 15 De Vector of Memory
- 16-19 Schutterskoning en Schutterskoningin Theo en Edith
- 20-22 Barre tocht dwars door de linies in december 1944
- 23 Filmavond 27 januari 2023
- 24-29 Kasteel Hulhuizen
- 30 Nieuwe leden, Aanwinsten, Overleden
- 31 Bestuur, Colofon, Verhuisd of ander e-mail

Foto voorpagina: ANNA'S HOF

Jubileumboek historische kring

Dit jaar is het alweer veertig jaar geleden dat de Historische Kring Gente werd opgericht. In 1983 vierde Gendt in een mooie feestweek dat 750 jaar daarvoor, in 1233, Gendt stadsrechten kreeg van de Gelderse graaf Otto II. Om die herdenking in een juist historisch decor te plaatsen deden verschillende mensen onderzoek naar de geschiedenis van Gendt. Uit deze initiatieven werd de historische kring geboren. Met bijna 1000 leden een springlevende vereniging.

Bij de viering van het 25- en 30-jarig bestaan gaf de kring een boek uit waarin diverse auteurs vele aspecten van de Gendtse geschiedenis beschreven: *Gendt tussen stad en dorp* en *Gendt tussen Kraaijenbosch en Knienebol*. Ook dit jubileum gaat de kring opluisteren met een boek met hetzelfde formaat, zodat de trilogie compleet is. Het wordt dit keer geen 'leesboek' zoals de twee vorige uitgaven, maar een 'kijk en bladerboek'. Korte toelichtende teksten helpen de kijker de afbeeldingen te 'plaatsen'.

De kring heeft in de 40 jaar van haar bestaan duizenden foto's verzameld. Vele, vele inwoners kwamen met hun foto's naar de kring. Soms kregen we die, soms mochten we een kopie maken en in het digitale tijdperk scannen we de afbeeldingen. De kring heeft met Henk Klaassen een eigen fotograaf. Daarnaast kregen we van de families Nijs en Lefering waardevolle glasnegatieven en kwam veel materiaal van kapelaan Hulleman naar de HKG. Bovendien kunnen we beschikken over de vrijwel complete fotocollectie van Tom Nahon. Tom heeft vanaf zijn komst naar Gendt in 1949 tot zijn overlijden in 2009 en ongelooflijk aantal foto's gemaakt.

Uit al deze foto's maakt een groep van zes redacteuren een selectie. De bedoeling is dat overgrote deel daarvan in een groot formaat – zeg maar twee op een A-viertje – af te drukken. Zonder ons erop vast te pinnen, de redactie schat dat het boek rond 300 bladzijden zal tellen met meer dan 650 foto's. Deze worden gegroepeerd rond een tiental thema's zoals bestuur, religie, werk, gezondheidszorg, Gendtse evenementen, onderwijs, strijd tegen een vijand, verenigingen en monumenten. Op het Kersenfeest is een kleine selectie van de gekozen foto's te zien.

Het ligt in de bedoeling het boek te presenteren in de tweede helft van september van dit jaar. In het tweede nummer van *Ganita mare* in juni krijgt u meer gegevens, bijv. over de prijs en de manier van bestellen. Over het eerste kunnen we nu nog niets zeggen, maar penningmeester Geert Witjes heeft beloofd 'er een leuk prijsje van te maken'.

Kortom, een boek dat iedere boekenkast zal sieren.

Programma 2023

Foto-avond met Henk Klaassen

Dinsdag 18 april 2023 om 20.00 uur.
De Klok, Markt 1, 6691 BK Gendt.
De toegang is gratis

Weer zal Henk Klaassen in een presentatie een rondje door Gendt maken met beelden van mensen, bijzondere gebouwen, huizen en boerderijen van vroeger en nu. Ook de natuur komt aan bod, elk jaargetijde heeft zijn eigen charme. Henk heeft aan zijn presentatie nieuwe foto's toegevoegd. Vertrekpunt van de visuele route is Villa Ganita.

Poort Hagevoort.

Vandaar 'wandelen' we via de Nijmeegsestraat, het Galgendaal en de Waaldijk de polder in. Via de Markt komen we terug op ons startpunt. Na de pauze is de start weer bij Villa Ganita en gaan we door de Dorpstraat, Hegsestraat, Flieren, Angerensestraat en langs de werf en over de dijk terug. Henk wordt technisch bijgestaan door Mia Gerrits.

Excursie Vrijheidsmuseum Groesbeek

Zondag 21 mei 2023 om 14.00 uur.
Carpoolen vanaf Villa Ganita om 13.00 uur.
Verzamelen tussen 13.45-14.00 uur bij het museum, Wylerbaan 4, Groesbeek.

Aanmelden voor deze excursie is verplicht. Dat kan via info@historischekringgente.nl of persoonlijk bij Villa Ganita. De uiterste inschrijfdatum is 10 mei.

Het Bevrijdingsmuseum in Groesbeek heet na de verbouwing al een tijdje Vrijheidsmuseum. Bij de herdenking van 75 jaar bevrijding

stond een bezoek van onze kring op het programma, maar dat ging door omstandigheden niet door. Nu een nieuwe poging.

In het prachtige groene en heuvelachtige landschap van Groesbeek ligt het Vrijheidsmuseum, dicht bij Duitsland en midden in het gebied van twee van de belangrijkste operaties aan het Westfront tijdens de Tweede Wereldoorlog: *Market Garden* en *Veritable*. Het museum is een publiekstrekker voor jong en oud uit binnen- en buitenland. De bezoekers beleven het boeiende Verhaal van Oorlog en Vrijheid zonder Grenzen in zowel Nederland als in Duitsland, Europa en daarbuiten. Er is nooit één verhaal. De Tweede Wereldoorlog krijgt in het museum vanuit verschillende perspectieven een veelzijdig gezicht, in samenhang met ontwikkelingen de twintigste eeuw en de actualiteit van nu. De bezoeker wordt uitgedaagd kritisch na te denken over vrijheid toen en nu, vol beleving, interactiviteit en museale topstukken. Ook het duurzame gebouw zelf, de twaalf meter hoge Dome, is een attractie en heeft een sterke gelijkenis met een enorme parachute. Vanaf het terras heeft u een panoramisch uitzicht over het historische landschap van toen.

Er kan om 13.00 uur gecarpoold worden vanaf Villa Ganita. Voor de deelnemers aan deze excursie wordt de entree door onze historische kring betaald, maar als u een museumjaarkaart heeft, wordt u verzocht deze mee te nemen. (In het museum kunt u alleen pinnen.) Voor diegenen die rechtstreeks gaan: verzamelen tussen 13.45 - 14.00 uur bij de ingang van het museum.

Ria Schouten-de Haan

Boerderij De Olyhorst

Er lag een grote boerderij, De Olyhorst, even ten oosten van de Kapel. Er is zelfs een straat naar vernoemd. In een brochure die de Bemmelse notaris Bunge uitgaf bij de verkoop in 1920 heet de boerderij De Oliekorst, waarschijnlijk een verschrijving. Horst betekent begroeide bodemverheffing, te vergelijken met het hier meer ingeburgerde begrip woerd. Al zijn er geen historische gegevens over bekend, toch veronderstelt men, afgaande op de naam, dat hier vroeger een oliemolen heeft gestaan, die door veel struikgewas en bomen was omgeven.

Verkoop

De naam Olyhorst staat al vermeld in een archiefstuk uit 1722. En op een kaart uit 1785 van de cartograaf Van Hooff staat de Olyhorst ingetekend.

Uitsnede uit de kaart van Van Hooff.

Deel van de prékadastrale kaart Gendt uit 1810.

In 1817 was de boerderij te koop. Eigenaar was Aalbert Jansen. Waarschijnlijk is de verkoop niet doorgegaan, want in 1824 staat De Olyhorst nog te koop. Eigenaren waren toen Aalbert Jansen en zijn vrouw. Uit de gegevens in de kadastrale atlas van 1832 blijkt dat de koopman Jacobus Nicolaas Blaauw uit Arnhem in dat jaar eigenaar was. Hij bezat ook de grond rond de boerderij die reikte tot aan de Woerdsestraat (nu Angerensestraat), een ruim 15 ha groot perceel. Tevens had hij percelen aan de Molenstraat, Hegsestraat, Flierensestraat en in het Gendtse Broek.

Daarna werd Arnoldus Smits-Gompertz eigenaar van De Olyhorst. Hij had een groot deel van zijn vermogen gestoken in onroerend goed op veel plaatsen in de Betuwe, o.a. in Huissen en in Elst. Arnoldus was getrouwd met Aloysia Elisabeth Maria Gompertz. Hij heeft de naam van zijn vrouw toegevoegd aan de zijne. De textielfabrikant en grootgrondbezitter Smits is geboren op 10 mei 1865 in Stratum bij Eindhoven. De familie woonde al eeuwen in de omgeving van die stad. Zij waren handelslieden en hadden vaak bestuurlijke functies zoals schepen en burgemeester.

† † † Mr. N. G. FRANCKEN, Notaris te Elst,
† † † zal, namens de Eigenaren AALBERT J. A. N.
† † † SEN en Huisvrouw, op Zaterdag den 19 Junij 1824,
des namiddags ten vier ure, ten huize der Erven AALBERT S.
te Elst, publiek doen inzetten, om 14 dagen daarna, den 3. Julij,
terzelfder uur en plaats, finaal te worden verkocht, eenen BOUW-
HOF, de Olykorst genaamd, gelegen ouder Gendt, bestaande uit
HUIS, twee SCHUREN, BAKHUIS, BERG,
HOF, BOOMGAARD, BOUW- en WEILAN-
DEN, zamen groot circa dertig Bunders, breeder bij Biljetten om-
schreven.

*Advertentie
uit een lan-
delijke krant.
De Olyhorst
staat te koop
in 1824.*

*Tekening uit de kadastrale atlas van Gendt
Het rood omlijnde gebied is in 1832 van de Olyhorst.
Koopman Jacobus Nicolaas Blaauw is dan eigenaar.*

Arnoldus was ook lid van de jagersvereniging Jagerslust. Hij fokte *Gordon Setters*, honden die in Schotland enorm populair waren vanwege hun uitstekende jachtinstinct. Arnoldus Smits-Gompertz overleed op 19 februari 1923 in Stratum. Hij was toen 57 jaar oud. In 1909 was Smits tegen het tracé van de Betuwse stoomtram langs zijn met riet gedekte boerderij wegens brandgevaar. Een verzoek aan de hoofdingenieur van Rijkswaterstaat om het spoor aan te leggen aan de overzijde van de weg haalde het niet. Op 8 juli 1909 werd met besluit no. 2118 G afwijzend op het verzoek gereageerd.

Boerderij De Olyhorst werd een pachtboerderij

In 1920 verkocht Arnoldus Smits-Gompertz de boerderij met schuren, weiland en landerijen. Waarschijnlijk wilde hij zijn geld steken in meer winstgevendere projecten. Hij gaf notaris Bunge opdracht tot verkoop. Op 16 juni 1920 vond de eerste 'Inzet van Verkoop' plaats in de Vereeniging in Elst. Bij de 'Inzet' wordt de marktwaarde bepaald van de verschillende delen of van de gehele verkoop. Op 24 november was om elf uur in het Rijnhotel te Arnhem de definitieve verkoop. De totale grootte van boerderij met landerijen

verspreid in Gendt en Doornenburg, was 66,68 ha. Eigenaar Arnoldus was hierbij zelf aanwezig.

Een aantal Gendtenaren was naar Arnhem getogen, misschien om iets te kopen of anders om er gewoon bij te zijn. Wie toen de boerderij in pacht had staat niet vermeld.

Openbare verkoping Boerderij De Olyhorst.

Jacobus Dahlhaus kocht De Olyhorst

Jacobus Theodorus Aloysius Dahlhaus is geboren op 11 september 1860 te Nijmegen. Hij was bouwondernemer in zijn geboorteplaats. Deze kleermakerszoon had vanaf 1886 een groot aantal woningen in Nijmegen laten bouwen. Vóór 1900 waren dat er al meer dan 75. Zijn huwelijk met de zeventienjarige Huberdina Noij uit Ewijk was in 1902 niet doorgaan. In een akte van de gemeente Gennep d.d. 26 november 1902 staat: 'Comp. zijn niet komen opdagen voor het tekenen van akte, huwelijk niet gesloten.' De reden hiervan is onduidelijk.

Massa der koopjes VI tot en met XI en XIII tot en met XVI
 is niet geuwend en alzo voor de som van honderd drie
duizend acht honderd gulden ————— | 103000 |
 verbleuen aan den laatste koopje Jacobus Theodorus Huij
sins Dahlhaus, koopman te Nijmegen, die aanteuende ver-
 klaende degen koop te hebben gedaan voor zich of waerter
 nader te noemen, en het gheachte voor deen proyi en andere
 de gemelde voorwaarden in koop aan te noemen. —————

Op 54-jarige leeftijd trouwde Jacobus met de 40-jarige Johanna Adriana Aalbers uit Ewijk. Het huwelijk werd op 4 juni 1915 in Ewijk gesloten. Het echtpaar woonde tot 1918 in Villa Dahlhaus aan de Van Slichtenhorststraat 124 in Nijmegen. In een krantenbericht van 1909 staat J. Th. A. Dahlhaus op de vijftigste plaats op de lijst van de hoogstaangeslagenen in de provincie Gelderland. Jacobus Dahlhaus behoorde dus tot de rijkste Nijmegenaren. In 1920 kocht hij De Olyhorst. Op 1 december 1921 verhuisde het echtpaar naar Gendt. Hij liet een herenhuis bouwen op de plaats van de gesloopte oude boerderij. Bij de bouw maakte de aannemer gebruik van een veelheid van materialen.

Heerenhuis of Huize De Olyhorst

De naam stond op de gevelsteen die in de rechterbovenverdieping was ingemetseld. Een foto maakt duidelijk dat De Olyhorst een imposant herenhuis was. Het midden van de voorgevel had een torentje dat ruim boven het gebouw uitstak. Links en rechts van het torentje zat in het dak op de tweede verdieping een dakkapel. Het fiere torentje heeft waarschijnlijk tot de ondergang van het huis geleid. Alle hoge uitkijkposten zijn op het eind van de oorlog namelijk door de Duitsers vernietigd. Eigenlijk kun je bij dit huis niet eens van een middendeel spreken, want het was door een aanbouw op de begane grond rechts asymmetrisch. De aanbouw van één bouwlaag had erboven waarschijnlijk een dakterras met een gemetselde balustrade.

De ingang bevond zich in wat we voor het gemak het middelste deel zullen noemen en had een stoep van enkele treden. Het uitspringende, gemetselde balkon op de eerste verdieping overschaduwde deze entree. Het balkon had openslaande deuren en werd afgesloten met een rondboog. Dit in tegenstelling tot de rest van het huis waar alle vensters aan de bovenzijde een rechte afsluiting hadden. Bekijken we de buitenkant goed dan zien we bovendien dat de vensters links en rechts in de voorgevel en onder en boven nogal verschilden. Rechtsboven waren de vensters op de eerste verdieping smal gehouden om ruimte te maken voor de gevelsteen en een gevelversiering van baksteen.

Het hele huis was qua ontwerp geen eenheid, maar meer een allegaartje van traditionele

Aanzicht Herenhuis De Olyhorst vanaf Doornenburg.

vormen, met soms een vleugje Amsterdamse School in torentje, gevelversiering en balustrade. Het is verbazend dat dit nog in 1921 zo gebouwd werd. Voor die tijd moet het al heel traditioneel geweest zijn. Al met al was het huis geen lang leven beschoren.

Op 10 februari 1925 overleed Jacobus Dahlhaus op 64-jarige leeftijd. Johanna bleef alleen achter; het paar had geen kinderen. Op de overlijdensakte staat dat hij landbouwer was. De boerderij De Olyhorst werd verkocht en weduwe Johanna verhuisde naar Sumatrastraat 13 in Nijmegen, een van Dahlhaus' woningen in deze straat.

De verkoop van Huize De Olyhorst

A.H. Wolters heeft waarschijnlijk het herenhuis gekocht. Er was een aantal tussenpersonen waaronder de Gendtse koopman Gradus Meurs die enkele percelen weiland en bouwland kochten. Zij verkochten die in kleine percelen zodat daarop aan de Woerdsestraat huizen gebouwd konden worden. De akker aan de overkant van de Olyhorststraat grenzend aan de Kapelstraat, kocht Theodorus Burgers.

✝

Heden overleed tot onze diepe droefheid, voorzien van de H.H. Sacramenten der Stervenden, onze Innig geliefde Echtgenoot, Broeder Zwager en Oom 88

de Heer

**JACOBUS THEODORUS
ALOYSIUS DAHLHAUS**

in den ouderdom van 64 jaar.

Gendt (O.-B.):
Wed. J. A. DAHLHAUS—
AALBERS

Overveen:
L. P. A. DAHLHAUS
en Kinderen.

Haarlem:
J. J. O DAHLHAUS—
VISSER
en Kind.

Brooklyn (U. S.):
T. O. DAHLHAUS
en Kinderen.

Nijmegen:
A. J. HILKEMANN
en Kinderen.

Gendt:
ANNIE AALBERS.

GENDT, 10 Februari 1925.

Notaris HUIGENS te Elst

bericht dat de vruchtbare Boerderij en Kwekerij „De Olyhorst” te Gendt (Over-Betuwe) met prima Weiland, Teelland en Boomgaard, Warenhuis en drie Druivenserres, groot 3.02 H.A., bij vorige annuncien breeder omschreven en te veilen, ten verzoeke van den heer A. H. WOLTERS te Gendt, in 3 koopen en in massa's, is ingezet als volgt:

Koop 1. Het Huisperceel met Warenhuis, Erf, Tuin, Boomgaard en Teelland, gr. circa 1.21 45 H.A. op f 7100.

Koop 2. Drie ijzeren Druivenserres met Teelland en Weiland, groot circa 1.62.90 H.A. op f 9000.

Massa van koopen 1 en 2 groot circa 2.84 35 H.A. op f 17200.

Koop 3. Bouwterrein, deels tuingrond, deels boomgaard, groot circa 17.65 A. op f 700.

Generale massa groot 3.02 H.A. op f 18300.

De toeslag blijft bepaald op **Dinsdag 7 Juli 1931** des namiddags drie uur ten koffiehuisse van den heer J. BOERSTAL te Gendt.

Naders inlichtingen geeft voornoemde Notaris. 840

Op 7 juli 1931 stond de boerderij weer te koop. Eigenaar was toen in ieder geval A.H. Wolters. Helaas brak er op 25 juli brand uit in een van de schuren die op een meter afstand stond van het herenhuis. Door het optreden van de Gendtse brandweer ondervond het huis geen brandschade.

Boerderij afgebrand.

GENDT (Geld.), 25 Juli. — Gisteravond omstreeks 10.25 brak brand uit in de heerenboerderij „de Olyhorst” te Gendt (Geld.) en wel in één der groote schuren, staande op een meter afstand van het heerenhuis. Terstond werd het blussingswerk ondernomen met twee stralen op de motorbrandspuit en na 4 uur ingespannen arbeid mocht de vrijwillige brandweer het genoegen smaken, dat het heerenhuis werd behouden. In de schuur zijn verbrand 28 half vette varkens benevens 10 ton mais enz. De schade wordt door verzekering gedekt. De oorzaak van den brand is onbekend.

Hendrikus Leenders

Hendrikus (Hend) Leenders en Wilhelmina Opgenoort waren eigenaar van boerderij De Welderman in Flieren. Hend kocht de Olyhorst voor zijn zoon Arnoldus (Nol). Hend, zijn vrouw, Nol en de ongehuwde dochters verhuisden naar De Olyhorst. Nol trouwde in 1937 met Theodora Meurs dochter van Gradus Meurs van de Gendtsche Molen. Het paar ging wonen in Huize De Olyhorst. Hend Leenders is overleden op 7 november 1941, hij was 77 jaar.

Evacuatie

In september 1944 bivakkeerden Duitse soldaten in de grote schuur achter het huis, maar zij maakten ook gebruik van de kelder waar de familie Leenders in verbleef. In oktober 1944 moest de familie Leenders evacueren en zij kwamen terecht in Angerlo bij de familie Jansen. Nol en zijn vrouw hadden vijf kinderen en tijdens de evacuatie werd een zesde geboren.

Bij terugkomst in Gendt lag Huize De Olyhorst in puin. Tijdens de terugtrekking van de Duitsers in 1945 wilden de bezetters de toren van het herenhuis opblazen, maar de explosie vernielde het hele huis.

Dochter van Hend Leenders, Geertruida op de puinhoop van De Olyhorst met haar aanstaande man Boudewijn van Gorp. Op de achtergrond is een grote schuur nog net zichtbaar.

Luchtfoto genomen na de verwoesting van De Olyhorst.

Nol Leenders

Het schuurtje naast het huis dat er nu nog staat, was nog intact. Daar woonde het gezin vijf jaar, samen met oma. Twee dochters van Hend Leenders trouwden kort na de Tweede Wereldoorlog. Bij Nol en Theodora werden nog twee kinderen geboren.

In 1950 liet Nol een woonhuis bouwen op de plaats waar het verwoeste Huize De Olyhorst had gestaan. De schuren waren al in gebruik voor vee en opslag. Fruiteelt en varkens werd de belangrijkste bron waarop het bedrijf gebaseerd was. Achter De Olyhorst was een grote kersenboomgaard en op verschillende locaties had de familie Leenders appelboomgaarden zoals aan de Langstraat en Zandvoortsestraat.

Geleidelijk nam zoon Harry het bedrijf over. Harry was meer voor akkerbouw en het v mesten van stieren. In 1975 liet Nol een woning bouwen op zijn erf naast het in 1950 gebouwde huis, waarin hij met zijn vrouw ging wonen. Harry bleef wonen in het huis van zijn ouders. Moeder Theodora is in 1987 overleden en vader Nol in 1989. In 1991 verkocht Harry het huis van zijn ouders aan de familie Berentsen die er woonden tot 2005. Op hun beurt verkochten zij het aan de familie Hubbers.

Weer een verkoop

Harry Leenders verkocht De Olyhorst in 1990 aan Jan Geveling en hij vertrok naar Elst.

De zoon van Jan, Steven, ging er wonen en in de schuren mestte hij varkens. In 2003 deed Steven het 2,3 ha grote bedrijf over aan Rob Hasselbach. Rob Hasselbach woonde toen in de Hegsestraat en verhuurde het huis De Olyhorst aan Rob Kleijs. Rob Kleijs presenteert dagelijks het radioprogramma *Op de Koffie* bij Omroep Gelderland. Na Rob Kleijs huurde een uitzendbureau pand

De Olyhorst en kwamen er Poolse arbeiders in te wonen. Hierna kwam De Olyhorst via Guijt in handen van een makelaar. Rob Hasselbach liet op het perceel een nieuw huis bouwen. Henk en Andrea Stapel kochten huis De Olyhorst en woonden er een aantal jaren. Eigenaar van de in 1950 gebouwde Olyhorst is nu Auke Bannink. Hij woont er nu met zijn gezin en het verbouwde schuurtje is nu een mantelzorgwoning behorend bij huisnummer 13.

Bij de beschrijving van het in 1921 gebouwde herenhuis is gebruik gemaakt van gegevens die verzameld zijn door Yvonne de Boer-Ravestein.

Henk Klaassen

Op het erf van de voormalige boerderij De Olyhorst zijn drie woningen gebouwd.

Jaarboek *Terugblik* 2022 en 2023

In 2022 bevatte het jaarboek *Terugblik* verhalen over de wederopbouw in de Betuwe.

Terugblik wordt uitgegeven door de Stichting Tabula Batavorum, een samenwerkingsverband van verschillende historische verenigingen in de Betuwe. Ieder jaar wordt voor het boek een ander thema gekozen.

De uitgave van 2022 kwam in november uit. Het 23^e jaarboek had als thema de wederopbouw. De titel van het boek is *De Betuwe herrijst, de wederopbouw in het Rivierengebied na de Tweede Wereldoorlog*.

De wederopbouw, een episode in de naoorlogse geschiedenis waar we welhaast dagelijks nog overblijfselen van in onze Betuwse dorpen kunnen terugzien.

Het verhaal van de wederopbouw is voor velen onder ons minder bekend, het is daarom dat Tabula Batavorum hier verandering in wil brengen en het thema heeft gekozen voor ons jaarboek 2022!

Tijdens een feestelijke bijeenkomst in het Oude Veerhuis te Opheusden op 11 november 2022 had voorzitter Emile Smit iets bijzonders in petto voor Gendt. Tot zijn grote verrassing kreeg onze Henk Klaassen het eerste exemplaar van *De Betuwe herrijst* uitgereikt. Henk werd hiermee geëerd voor de vele artikelen die hij voor *Terugblik* geschreven heeft.

Gendtenaren die na de evacuatie in mei en juni 1945 terugkeerden kenden hun dorp niet meer terug. De laatste acht maanden van de oorlog had een zware tol geëist, niet alleen in mensenlevens, maar ook in materieel opzicht was de schade groot. Dit is het vijftiende artikel dat Henk in het jaarboek publiceerde. Daarmee komt hij in de top tien van 'veelschrijvers'.

Dit is één verhaal uit het boek en er staan totaal vijftien verhalen over hoe dit zwaar getroffen gebied er weer bovenop kwam. Hebt u een lidmaatschap met *Terugblik*, dan heeft u het boek inmiddels al ontvangen. Zo niet en bent u benieuwd naar alle verhalen, dan kunt u het boek bij ons nog kopen.

Mia Gerrits-Bouwman

Jaarboek 2023

Dit jaar komt er natuurlijk weer een boek. Het bestuur van *Tabula Batavorum* heeft gekozen voor het thema *Hulpdiensten*. Het gaat er om hoe particulieren vroeger – hiermee wordt de tijd voor 1900 bedoeld – allerlei diensten tot stand brachten die wij tegenwoordig heel normaal vinden. Enkele voorbeelden zijn: politie, brandweer, postbezorging, schutterijen, dijkbewaking en armenhulp. Maar er kunnen ook diensten zijn, die wij niet meer kennen zoals de lantaarnopsteker. Tegenwoordig is het meestal de overheid die verantwoordelijk is voor dergelijke zaken. Soms was dat vroeger ook het geval, maar vaak ook werden zaken in kleinere kernen door de bevolking zelf georganiseerd. Het gaat dus over dit 'noaberschap'. Omdat er in 2001 al een heel jaarboek is gewijd aan gezondheidszorg valt deze categorie buiten het thema. *Tabula Batavorum* – en onze historische kring sluit zich daar graag bij aan – nodigt mensen graag uit een bijdrage te leveren voor de komende uitgave. Wie daarvoor voelt kan contact opnemen met Herman Buurman, onze vertegenwoordiger in de stichting, of met secretaris Ria Niënhaus.

Geert Visser

D'n inkeling

D'r zie nie veul minse die dâ hemme
Die zich de vuut ien de nek kunne klemme
Misschien dâ'r 'n inkeling zô slap zal zien
Mar bi'j de merste lujj du dâ te veul pien

Daor mô'j vör ien de wie-g zien geleid
En a'j daornao alle daag de knöke hé gespreid
Dan bu'j slap genoeg, dan gee dâ wel lukke
Dan ku'j ow neus wel op de kokosmat drukke

Bi'j ons ie de bjuut hewwe d'r ôk zô'n ene
Astie lup op de ha-nd dan zwaaiie zien bene
Hi'j buug zich dubbeld of hi'j vouwt zich op
Hi'j hing duk aon de vuut, mar dan op de kop

Soms lup tie ôk wel us over de nok van 't dak
Dâ du tie fluitend op zien doje gemak
Niks gin bangigheid of ander gebrek
Astie 't wil spi'j tie ow ien de nek

Hoog ien de loch, of dubbeld op de mat
't Mik um nie uut, alles luk hum zwat
Achtewerts op de fiets deur 't durp hen knoe-
re
Wèges dâ alles nume wi'j hum de Stoere

Mâ ja wâ mô'j now mé zô'n kjel
Die altied in de knöp zit of ien de knel
Die as 'n bal dör 't durp hin kan rolle
En die zich gedrich as 'n raore dolle

Op'n goeie dag ware wi'j 't wel zat
't hele durp hâ'r 't mé'r um gehad
Wi'j zeije kû gi'j nie bi'j 't circus gaon?
Daor vien gi'j vas 'n goed bestaon

Dink us: wâ mô'j, wâ doe'j wâ ku'j en wâ
bu'j
Ien 't circus vien gi'j vas meer van zukke lujj
Die mé rollebolle aon 't ète blie-ve
Ku gi'j nie us 'n brie-f gaon schrie-ve?

Hi'j schreef: hemme gullie nog wèrek vör
mien
of mô'k dan uirnt a-nders zien
't Is nie gewoonweg mar wâ prubie-re
't Is gemeind as sollesetie-re

Hi'j kon drek komme 't Was dik ien orde,
En zo istie dan ienins zô'n slappe arties ge-
worde
Mar astie lup op 'n touw, of buug en spring
Blief tie nog stids dien inkeling

Tekst: Herman Buurman
**Tekening: Wilma Schouten-
Kregting**

De digitale Historische Kring Gente

De tijd vliegt want het is alweer vier jaar geleden dat we u vertelden hoe het digitaliseringsproject van onze kring ervoor stond. Een project dat we, jawel, in 2009 zijn gestart.

Voortgang

Om eens met wat cijfers te beginnen kunnen we u melden dat we inmiddels rond de 24.000 foto's gedigitaliseerd hebben (In 2018 waren dat er 13.000) De blauwe HKG-fotomappen en bijna alle 'Nahonmappen' zijn digitaal. De aanwas van de geprinte (papieren) foto neemt af, maar het digitale aanbod groeit gestaag en is al ruim over de 10.000 heen. Logisch want tegenwoordig zijn we met onze mobieltjes allemaal fotograaf.)

Verwerking

Het digitaal beschikbaar hebben of krijgen is stap 1. Hierna volgt de verwerking zoals de registratie van namen, locaties, gebouwen, gebeurtenissen en tijd/jaar/periode van de foto's in de database, zodat gebruikers gericht kunnen zoeken. Hiervan staat de teller inmiddels op 2800. Dat is al een mooi aantal maar er moeten er nog veel verwerkt worden. *Gaat u daar een rol in spelen...?*

Beheer

De opslag en het beheer van de geregistreerde digitale foto's vindt plaats in een database. Daarvoor hadden we tot dit jaar Adlib in gebruik. Het waarom van dit systeem was vooral omdat de omliggende kringen die database

ook in gebruik hadden en ervaringen en kennis gedeeld konden worden.

Echter, de behoeften wijzigden waaraan de standalone-applicatie van Adlib in de huidige configuratie niet kon voldoen. Denk hierbij aan werken vanaf thuis en centrale opslag in de cloud. Alternatieven had Adlib wel, maar die waren erg kostbaar. Ook onze omliggende kringen waren in deze fase geraakt. We werden door Erfgoed Gelderland, waar we als kring al lid van waren, uit de impasse getrokken door hun aantrekkelijke aanbod ons aan te sluiten bij hun Memorix-project. Na een demo waren we het er snel over eens dat we onder ongeveer gelijke financiële condities als die we bij Adlib hadden, er met Memorix met zevenmijsstappen op vooruitgingen

Thuiswerken, cloudopslag en software-updates in combinatie met training en ondersteuning van een team specialisten van Erfgoed Gelderland is aantrekkelijk. Het kern-team schoolt zich momenteel in de basisverwerking. Hierbij komen nu al verschillende mogelijkheden in beeld die verwerking en registratie versnellen en verbeteren. *Gaat u daar een rol in spelen...?*

Namencommissie

Al vanaf de start van het digi-project beseften we dat informatie over de afbeeldingen erg belangrijk is. Zeker bij de foto's met een 'hoge leeftijd' bemerkten we dat we de hulp van mensen met een wat hogere leeftijd nodig hadden. We hebben toen de NAMENCOMMISSIE in het leven geroepen. Een fanatieke groep 'senioren' kwam wekelijks bijeen om fotomappen te doorklieven en de info (namen, plaatsen, gebeurtenissen etc.) te noteren. Een gezellige klus waarbij ook nog menig mooi verhaal over de tafel kwam.

Generaties schuiven op en we zijn in de fase gekomen waarin we een volgende generatie willen uitnodigen ons te helpen met de foto's uit 'hun tijd'. Kom gerust op maandagavond of op woensdagochtend een keer langs. We informeren u graag onder het genot van een kopje koffie of thee. *Zien we u binnenkort...?*

Meedoen

Zoals u hebt kunnen lezen zijn we al goed op weg om ons fotoarchief digitaal veilig te stellen. Maar er is nog heel veel te doen, want de

verwerking en registratie vergt veel tijd en kennis. Hier bedoelen we met name de 'herkenning', dus de kennis over wie/wat/waar op de afbeelding staat. Met name bij foto's vanaf de jaren zeventig kunnen we ondersteuning gebruiken. Meedoen kan op verschillende manieren. Bijvoorbeeld via bijeenkomsten bij de kring waar je samen met andere deelnemers de afbeeldingen bespreekt en de informatie wie/wat/waar noteert voor registratie. Maar voor de liefhebbers die met de database willen (leren) werken kan dat de informatie zijn die zij verwerken in de opslag.

Denk er eens over na. Gezellig, niet moeilijk, informatief en wellicht educatief.

Toekomst

Klinkt altijd een beetje vreemd als je bij een historische kring naar de toekomst kijkt. Toch belangrijk, want wat geweest is willen we graag voor de toekomst goed vastleggen. De kernactiviteit nu zijn de afbeeldingen. Daar hoeft het niet bij te blijven, want ook het 'bidprentjesarchief' en de 'archeologische stukken' kunnen vastgelegd worden in de Memorix-database. Precies, u hoeft zich niet te vervelen!

Kom gerust eens langs. Het verplicht tot niets en de koffie en thee staan klaar en smaken prima!

Namens het HKG Digateam,

Jos Aarntzen

Oorlogsmuseum Niemandland, de Vector of Memory

De Vector of Memory is onderdeel van de Liberation Route Europa. Deze route loopt vanuit Normandië tot in Berlijn en volgt de weg die de Geallieerden in 1944/1945 hebben afgelegd voor de bevrijding van Europa. Op deze route, momenteel zo'n 10.000 km, worden Vectors geplaatst als markering. De Vectors vormen samen wandel-, en in de toekomst ook, fietsroutes. Of, zoals projectleider Peter Kruk van de Liberation Route aangeeft, 'We zien het als een soort pelgrimsroute'.

Zaterdag 22 januari was voor voorzitter Robert Braam van Oorlogsmuseum Niemandland een bijzondere dag. Hij mocht samen met burgemeester Nelly Kalfs de Vector of Memory onthullen.

Robert Braam is erg blij dat Niemandland onderdeel van dit bijzondere netwerk is geworden: 'door ons enthousiasme en de kracht van het verhaal van Niemandland is het ons gelukt de Vector bij het museum te plaatsen. We zijn hier heel trots op'.

Projectleider Peter Kruk van de Liberation Route en burgemeester van Lingewaard Nellie Kalfs.

Wilt u de Vector bekijken? Breng dan een bezoek aan Oorlogsmuseum Niemandland aan de Nijmeegsestraat 19A en laat u meemenen in het verhaal van de strijd in de Betuwe.

René Derksen

Schutterskoning en Schutterskoningin 2022

Theo en Edith

Theo Aaldering werd geboren in een tuindersgezin als vierde van de vijf kinderen. Hij

Vlnr Theo, Harrie, Paul, Maria en Jan Aaldering.

groeide op met zijn drie broers en een zus op de Hoge Woerd, Het Zand te Huissen. Na de lagere school bezocht hij de mavo in Bemmell, waar hij onder andere bij Edith Cornelissen uit Gendt in de klas kwam te zitten. Voetballen behoorde al vroeg tot zijn sportieve liefhebberijen. Natuurlijk bij de Huissense 'Rooien', Jonge Kracht, waar hij later voorzitter is geweest. Theo begon zijn werkzame leven bij de PTT, toen nog bestaande uit giro, posterijen en telecommunicatie. Daar heeft hij ruim 25 jaar

Edith met Mama Ton Cornelissen-Kersten.

volgemaakt alvorens over te stappen naar Atos Origin. Via dit bedrijf werd hij gevraagd door Nuon, nu Vattenfall/Alliander. Steeds werkzaam geweest in de automatisering en alles wat daarmee samenhangt. Theo heeft uit een eerdere relatie twee kinderen, Kevin en Qwenny.

Edith Cornelissen werd geboren in een noodwoning in de Zandvoort te Gendt. Na negen maanden

een tussenstop van een jaar in Harmelen. Daar werkte zij als secretaresse bij een onderwijsinstelling, waar zij door haar enthousiasme veel te snel en te hard werkte. Na dat jaar keerden zij terug naar Gendt en volgde een baan bij het organisatiebureau van Henny van Schaijk. Na Henny volgde een baan bij Kalorama in Beek-Ubbergen in het Centrum voor Doofblinden. Dat werk was haar op het lijf geschreven. Als gevolg van het feit dat Art, haar zoon, doof is, heeft Edith de mogelijkheid om middels gebarentaal te communiceren, wat haar in Kalorama natuurlijk goed van pas kwam. Edith heeft uit een eerdere relatie drie zonen, Ties, Art en Teun. Sinds een jaar of elf hebben Theo en Edith een relatie en wonen ze samen aan de Nijmeegsestraat. Zij vormen met hun kinderen een gezellig gezin en genieten ze van zeven kleinkinderen. Theo en Edith zijn echter doeners en vervullen op diverse maatschappelijke vlakken vrijwilligerswerk. Voor Theo is dat de KNVB, cliëntenraad UWV, bestuurslid HoorUs, een woonvorm voor doven en slechthorenden, en scheidsrechter bij de Bataven en bij Jonge Kracht. Edith begeleidt jongeren in werk- en dagbesteding. Daarnaast passen ze ook nog op hun kleinkinderen. Kortom een afspraak is niet zomaar gemaakt; ze zijn vaak en veel van huis.

In 2020 ontstond het idee om gezamenlijk hun zestigste verjaardag te vieren. Maar corona

Vlnr Opa Antoon Kersten, Oma Dora Cornelissen-van Gellecum, Edith en Opa Wim Cornelissen.

Opa en Oma Aaldering-Nieuwenhuis, Huissen.

was een spelbreker. Toen ontstond het idee om de Gendtse kermis – die niet doorging – maar aan te grijpen als thema om in dat weekend de zestigste verjaardag te vieren. Ze nodigden zestig personen uit, de catering werd geregeld, een tent gehuurd, meubilair georganiseerd, kortom het feest kon beginnen. Echter Mark Rutte trapte op de rem van zijn partijgenoot Theo. (Theo is voor de VVD al negen jaar raadslid in de gemeente Lingewaard.) De maatregelen tegen corona werden weer aangescherpt en het hele feest gecancelld; geen mini-schuttersfeest in de Nijmeegsestraat. Balen! Als het niet klein kan, dan maar groot dachten Theo en Edith. In 2021 zal de kermis toch wel doorgaan en dan gaan we ervoor. Maar ook 2021 was er geen kermis en geen koningschieten. Maar weer een jaar wachten. Dat jaar wachten werd wel gebruikt om wat schietoefeningen te doen bij de schoonvader (Henk van Haren) van Theo's zwager Rob Cornelissen in Pannerden. De opa van Theo aan moederskant in Wehl, heeft in de jaren twintig van de vorige eeuw ook de titel schutterskoning behaald. Een mooie opvolging was gewenst. Voorafgaand aan de kermis in augustus 2022 werd wederom alles uit de kast getrokken om voorbereid te zijn op de mogelijke festiviteiten. Het blijft immers spannend, omdat er natuurlijk meerdere kandidaten kunnen meedingen naar de koningstitel. Maar soms moet je risico's nemen om goed onder de mast te kunnen verschijnen. Tot het laatste moment voor de sluiting van de inschrijving bleef het spannend. Ja hoor, er was geen concurrentie. Het was nu een kwestie van de vogel naar beneden halen. Bij het 22ste schot was het raak. Er volgden vier geweldige dagen. Ze hadden zich wel voorbereid op de dingen die gingen gebeuren.

Schutterskoning Opa Hendrik Aaldering en Oma Dina Aaldering-Teunissen, Wehl 1926.

Het programma is immers jaarlijks groten-deels hetzelfde. Maar dat het zo'n warm bad was waarin ze terecht kwamen, dat hadden ze niet kunnen denken. Bij de schutterij wordt aan alles gedacht. Wat een mooie club!

Willem Rasing

*Jeugdconing Chayenne Vollenberg
Schutterskoning Theo Aaldering Schutterskoningin Edith Cornelissen.*

<p>16/24+17/27 Theodorus</p> <p>AALDERING</p> <p>* Didam, 10 jul 1807 † Huissen, 29 nov 1884</p> <p>∞ (2)Wehl, 5 mrt 1846</p> <p>Catharina</p> <p>BOERBOOM</p> <p>* Didam, 12 aug 1809 † Wehl, 28 aug 1887</p>	<p>18+19 Jacobus</p> <p>NEIJENHUIS</p> <p>* Huissen, 1 sep 1807 † Huissen, 19 feb 1875</p> <p>∞ Huissen, 7 jan 1835</p> <p>Dorothea</p> <p>CORNELISSEN</p> <p>* Huissen, 24 okt 1818 † Huissen, 20 mrt 1871</p>	<p>20+21 Lambertus</p> <p>LAMERS</p> <p>* Wehl, 13 nov 1813 † Wehl, 13 jun 1870</p> <p>∞ Wehl, 4 mrt 1848</p> <p>Theodora</p> <p>KLAASSEN</p> <p>* Angerlo, 22 mei 1823 † Wehl, 12 sep 1902</p>	<p>22+23 Johannes</p> <p>BEUDEL</p> <p>* Wehl, 18 aug 1830 † Wehl, 23 apr 1881</p> <p>∞ Wehl, 10 apr 1869</p> <p>Hendrina Berendina</p> <p>LENDERING</p> <p>* Kilder, 18 apr 1840, † Wehl, 27 sep 1915</p>	<p>24/16+25 Theodorus</p> <p>AALDERING</p> <p>* Didam, 10 jul 1807 † Huissen, 29 nov 1884</p> <p>∞ (1)Wehl, 13 sep 1831</p> <p>Aleida</p> <p>van ZWEDEN</p> <p>* Wehl, 12 apr 1805 † Wehl, 18 jun 1845</p>	<p>26+27/17 Frederik</p> <p>WASSING</p> <p>* Didam, 14 mrt 1816 † Angerlo, 3 mei 1845</p> <p>∞ (1)Didam, 9 mei 1844</p> <p>Catharina</p> <p>BOERBOOM</p> <p>* Didam, 12 aug 1809 † Wehl, 28 aug 1887</p>	<p>28+29 Everhardus</p> <p>TEUNISSEN</p> <p>* Wehl, 3 Nov 1831 † Wehl, 27 jul 1898</p> <p>∞ Wehl, 1 jul 1868</p> <p>Reinira</p> <p>KOSTER</p> <p>* Wehl, 22 nov 1834 † Wehl, 17 mrt 1897</p>	<p>30+31 Gerhard</p> <p>van RAAIJ</p> <p>* Wehl, 6 mei 1835 † Wehl, 25 jan 1907</p> <p>∞ Wehl, 26 nov 1857</p> <p>Berendina Johanna</p> <p>LUKASSEN</p> <p>* Doetinchem, 29 mei 1836 † Wehl, 16 mrt 1889</p>
<p>8 Johannes Martinus</p> <p>AALDE- RING</p> <p>* Wehl, 5 aug 1847 † Huissen, 27 jun 1925</p> <p>∞ Huissen, 10 mei 1882</p>	<p>9 Geertruida</p> <p>NEIJEN- HUIS</p> <p>* Huissen, 4 mrt 1857 † Huissen, 13 okt 1935</p>	<p>10 Hermanus</p> <p>LAMERS</p> <p>* Wehl, 16 sep 1866 † Wehl, 2 dec 1942</p> <p>∞ Wehl, 15 mei 1896</p>	<p>11 Johanna Wilhelmina</p> <p>BEUDEL</p> <p>* Wehl, 12 jan 1872 † Wehl, 2 dec 1951</p>	<p>12 Arnoldus</p> <p>AALDE- RING</p> <p>* Wehl, 9 jul 1832 † Wehl, 12 apr 1901</p> <p>∞ Wehl, 30 jun 1873</p>	<p>13 Johanna</p> <p>WASSING</p> <p>* Didam, 18 jul 1845, † Wehl, 15 dec 1919</p>	<p>14 Bernardus Jacobus</p> <p>TEUNISSEN</p> <p>* Wehl, 5 aug 1869 † Wehl, 13 aug 1949</p> <p>∞ Wehl, 15 oktober 1897</p>	<p>15 Hendrina Maria</p> <p>van RAAIJ</p> <p>* Wehl, 2 aug 1872 † Wehl, 3 jan 1941</p>
<p>4 Hendrikus Johannes</p> <p>AALDERING</p> <p>* Huissen, 21 jan 1896 † Huissen, 25 nov 1937</p> <p>∞ Huissen, 11 sep 1923</p>		<p>5 Theodora Maria</p> <p>LAMERS</p> <p>* Wehl, 1 okt 1897 † Huissen, 22 feb 1987</p>		<p>6 Hendrikus Johannes</p> <p>AALDERING</p> <p>* Wehl, 8 sep 1884 † Wehl, 25 apr 1941</p> <p>∞ Wehl, 26 jun 1923</p>		<p>7 Berdina Reinira</p> <p>TEUNISSEN</p> <p>* Wehl, 2 sep 1899 † Doetinchem, 16 okt 1973</p>	
<p>2 Johannes Martinus Hermanus</p> <p>AALDERING</p> <p>* Huissen, 10 juni 1924 † Bommel, 13 oktober 2005</p> <p>∞ Wehl, 27 mei 1953</p>				<p>3 Johanna Maria</p> <p>AALDERING</p> <p>* Wehl, 18 november 1926 † Huissen, 30 september 2019</p>			
<p>1 Theodorus Bernardus Maria</p> <p>AALDERING</p> <p>Schutterskoning 2022</p> <p>* Huissen, 2 augustus 1960</p>							

¹⁶⁺¹⁷ Willem	¹⁸⁺¹⁹ Jan	²⁰⁺²¹ Johannes Franciscus Bernardus van GELLECCUM	²²⁺²³ Johannes LENTJES	²⁴⁺²⁵ Antoon KERSTEN	²⁶⁺²⁷ Antoon KUSTER	²⁸⁺²⁹ Arnoldus BASTEN	³⁰⁺³¹ Hendrik KEULTJES
CORNELISSEN * Gendt, 21 aug 1826 † Gendt, 24 aug 1900 ∞ Huissen, 11 mei 1864	HUTMACHER * Wamel, † 14 apr 1842, † Gendt, 24 jun 1910 ∞ Leeuwen, 1 jul 1869	GELLECCUM * Zevenaar, 3 mei 1832 † Huissen, 2 jul 1910 ∞ Bommel, 9 mei 1866	LENTJES * Huissen, 4 apr 1837 † Huissen, 5 jun 1907 ∞ Huissen, 27 mei 1870	KERSTEN * Bommel, 3 mrt 1833 † Nijmegen, 28 aug 1908 ∞ Nijmegen, 3 mei 1860	KUSTER * Bommel, 22 dec 1819 † Gendt, 12 dec 1908 ∞ Bommel, 27 okt 1854	BASTEN * Gennepe, 30 jan 1829 † Gendt, 15 dec 1900 ∞ Gendt, 16 jan 1860	KEULTJES * Westervoort, 24 jan 1829 † Gendt, 8 jan 1916 ∞ Gendt, 15 apr 1864
Johanna Maria KEMPERMAN * Huissen, 11 feb 1834 † Gendt, 18 jan 1899	Theodora LUIPEN * Dreumel, 20 feb 1845 † Gendt, 28 aug 1918	Everdina ROELOFS * Herwen, 5 sep 1833 † Huissen, 17 mei 1910	Mechelina MATTHIJSSEN * Huissen, 1 okt 1840 † Huissen, 8 feb 1927	Johanna STUART * Bommel, 2 okt 1834 † Bommel, 23 aug 1890	Petronella FONK * Bommel, 17 mrt 1832 † Gendt, 9 feb 1913	Elizabeth van der VELDEN * Gendt, 13 sep 1839 † Gendt, 11 dec 1915	Alberta HERMSEN * Gendt, 20 apr 1839 † Gendt, 10 sep 1879
⁸ Alexander Hermanus CORNELISSEN * Gendt, 10 mrt 1865 † Gendt, 1 feb 1944 ∞ Gendt, 13 mei 1896	⁹ Arnolda HUTMACHER * Leeuwen, 1 okt 1869 † Gendt, 4 sep 1906	¹⁰ Hendrikus Johannes van GELLECCUM * Huissen, 26 mei 1869, † Huissen, 7 jun 1949 ∞ Huissen, 14 nov 1900	¹¹ Hendrina Maria LENTJES * Huissen, 10 apr 1876, † Huissen, 22 okt 1948	¹² Antoon KERSTEN * Bommel, 17 dec 1864 † Hengelo, 15 feb 1945 ∞ Gendt, 30 okt 1895	¹³ Petronella KUSTER * Gendt, 28 jun 1871 † Gendt, 2 mei 1963	¹⁴ Hendrikus BASTEN * Gendt, 8 mrt 1863 † Gendt, 3 apr 1916 ∞ Gendt, 1 okt 1889	¹⁵ Hendrina KEULTJES * Gendt, 30 jan 1868 † Gendt, 31 dec 1938
⁴ Wilhelmus Johannes CORNELISSEN * Gendt, 24 apr 1898 † Gendt, 17 jan 1977 ∞ Huissen, 11 jun 1929	⁵ Theodora Maria van GELLECCUM * Huissen, 8 nov 1904 † Gendt, 18 jan 1990	⁶ Antonius KERSTEN * Meiderich, 14 apr 1900 † Gendt, 15 feb 1975 ∞ Gendt, 25 aug 1928	⁷ Everdina Maria Helena BASTEN * Gendt, 10 apr 1904 † Arnhem, 1 apr 1958				
² Johannes Hermanus CORNELISSEN * Gendt, 14 juni 1932 ∞ Gendt, 20 mei 1958	³ Antonia KERSTEN * Gendt, 24 februari 1933 † Gendt, 20 jun 2017						
¹ Everdina Theodora Agatha CORNELISSEN Schutterskoningin 2022 Gendt, 26 september 1959							

Barre tocht dwars door de linies in december 1944

Dit is het verhaal van mijn ouders, Coby Braam en Harry te Riele, die in december 1944 met zes anderen een barre tocht maakten dwars door de linies op zoek naar de Engelse bevrijders. Coby was een van de vijf kinderen van Hendrik Braam (1879-1956) en Hinderika Slosser (1883-1955). Coby heeft het verhaal aan haar kinderen verteld.

Het gezin Braam woonde aan de Nijmeegsestraat in Gendt. Hendrik Braam werkte in de steenfabriek, maar werd daar ontslagen toen hij een vakbond oprichtte om de situatie van de fabrieksarbeiders te verbeteren. Hij fietste rustig op een avond van Gendt naar Utrecht op en neer om daar een vergadering van de vakbond bij te wonen. Na zijn ontslag werd hij aangesteld als koster, hielp mee met de bouw van de kerk en verkocht in een winkel aan huis ansichtkaarten en heilige beelden.

Hinderika Braam-Schlosser, zijn vrouw, was onderwijzeres en hielp vele mensen in Gendt met het schrijven en voorlezen van brieven. Vele fabrieksarbeiders waren analfabeet in die tijd. Ethy Braam was met haar man, Dolf Arends, uit Grave naar Gendt gekomen om samen met haar ouders de veronderstelde bevrijding te vieren. Door de bombardementen die uitbraken konden zij niet terug naar huis. De oudste zoon Bert Braam woonde niet meer thuis.

In de oorlogsjaren bleef het lang rustig in Gendt bij Nijmegen. Er mocht een hoop niet, er was een avondklok, de enkele fietsen die er nog waren stonden verstopt op zolder, alles was op de bon en de hongerwinter begon. Zelfs in Gendt, een agrarisch dorp, was het niet altijd makkelijk om aan voldoende eten te komen. Er waren aardig wat onderduikers in

het dorp, die zich voordeden als boerenknecht. Maar opvielen door hun te nette kleding en hun onhandigheid met de riek.

Aan het eind van de oorlog veranderde de Over-Betuwe echter in een frontlinie door de slag om Arnhem, operatie *Market Garden*. De Duitsers besloten dat de hele bevolking van Gendt geëvacueerd moest worden. Wie zou blijven liep de kans om ter plekke te worden neergeschoten. Op 6 oktober 1944 kreeg de bevolking de aanzegging om te evacueren. Maar er was een probleem: het gezin Braam had een onderduiker: Harry te Riele. Harry was opgeroepen voor de *Arbeitseinsatz*. Hij besloot onder te duiken. Hij was tweedejaars medisch student en hielp bij de apotheekhoudende huisarts dokter Burg. Harry kon zich uiteraard niet registreren voor evacuatie.

Het gezin Braam had nog een logé, Mientje Janssen. Zij was zwaargewond geraakt bij het bombardement op de kerk in Haalderen. Er zou speciaal medisch vervoer komen voor Mientje Janssen en Hinderika Braam, die aan zware epileptisch aanvallen leed. Dat vervoer kwam er uiteindelijk niet en Hendrik Braam en Hinderika Braam-Schlosser (vader en moeder van Coby) sloten zich met Mientje aan bij de laatste groep evacués.

De Engelsen waren dicht bij Nijmegen en het gerucht ging dat bij de evacuatie bij het pontje in Pannerden jonge mannen en vrouwen uit de rij werden gehaald om te gaan werken in Duitsland.

Daarom besloten de zussen Braam en Dolf Arends, de latere burgemeester van Gendt, niet mee te gaan met de evacuatie en te blijven. Het zou hooguit een paar dagen duren voordat de Engelsen ook Gendt bevrijd hadden dachten ze. Dus bleven Ethy Braam (23), Dolf Arends (28), Coby Braam (21), Marijke Braam (19), Anneke Braam (17) en Harry te Riele (22) achter. De kelder was goed gevuld met weckflessen en bood hun bescherming tijdens de bombardementen.

Hoe slecht hun inschatting van 'enkele dagen' was, bleek in de negen weken die daarop volgden. Het eten raakte op, het werd ijsig koud en het begon te sneeuwen waardoor de nachtelijke zoektochten naar eten in de ruïnes van de verlaten huizen hun verblijf zou kunnen verraden. Daarnaast stond er water in hun schuilkelder.

Gendt en omringende dorpen werden zwaar gebombardeerd. Overdag en tijdens het luchtalarm schuilden ze in de kelder.

's Nachts gingen Dolf en Harry op zoek naar eten. Dat was niet zonder gevaar, want er gold een avondklok. Deze zoektochten brachten hen in contact met nog twee onderduikers: Lo een Joodse onderduiker en Wim Gransjean die militair was en in het verzet zat. De laatste weken voor hun barre tocht verbleven die ook in de schuilkelder bij de familie Braam.

Ze konden zich alleen wassen aan de pomp als het hard waaide en de wind het geluid van de pomp verdoezelde. Een luizenplaag brak uit. Waarop Wim gezegd heeft 'een Gransjean heeft geen luizen'. Hij had geen gelijk: bij de eerste streek met de kam -zes-!

Op 1 november 1944 maken ze een gat in de vloer om zich te verstoppen en te kunnen schuilen in de kruipruimte, *das Loch* genoemd, ongeveer 1 meter hoog, 1.70 m lang en 1.20 m breed. Er waren veel huiszoekingen en Harry, mijn vader, was verkouden. Als hij moest hoesten werd zijn hoofd in een winterjas gesmoord in *das Loch*. Ook een paar leden van de *Hitlerjugend* verbleven een dag in hun woning. Terwijl acht mensen onder de grond schuilden, speelden zij het wijsje 'tiederalala' op de piano. Het deuntje was bij ons thuis later dan ook ten strengste verboden.

Daarnaast waren de Duitsers al twee avonden bij het luik van *das Loch* geweest en hadden met hun geweerkolven op het luik gebonsd en geroepen 'Aufmachen'. De tweede avond waren de Duitsers zelfs al begonnen met een poging het luik open te breken door de vloerbedekking ervan af te trekken.

Ze werden gered door het luchtalarm waardoor de Duitsers zelf ook bescherming moesten zoeken. Maar de angst om gevonden te worden in *das Loch* met drie onderduikers was groot. Het zou de onderduikers zeker het leven hebben gekost en ook de families die onderduikers in huis hadden werden zwaar bestraft.

De Engelsen zouden al bij de steenfabriek in Haalderen zijn. De kinderen Braam kenden de weg ernaar toe goed en ook de steenfabriek zelf, waar ze vaak met hun vader naar toe gingen. Samen met Wim maakten ze een plan om de nacht van 7 op 8 december 1944

op zoek te gaan naar de Engelsen. Omdat ze bang waren in *das Loch* te worden gevonden, brachten ze de laatste nacht door in het gemeentehuis, in het hol van de leeuw. Wim had bedacht dat de Duitsers hen daar niet zouden gaan zoeken. Dit keer kreeg hij wel gelijk.

De afstand naar de steenfabriek was zo'n 4 à 5 km. Dat moest te doen zijn. 's Nachts om 12 uur vertrokken ze. Waar ze geen rekening mee hadden gehouden was dat de Duitsers de dijken doorgestoken hadden en de polders onder water stonden. Sloten waren rivieren geworden en dode, opgeblazen varkens en koeien dreven rond in het water waar ze doorheen moesten. Om niet gezien te worden kropen ze de meeste tijd langs de onderkant van de dijk. Sommigen kwamen vast te zitten in het prikkeldraad. Ze moesten regelmatig schuilen voor Duitse patrouilles en granaatvuur. Toen de dageraad aanbrak hadden ze hun doel nog lang niet bereikt.

Wim ging op verkenning uit en ze verscholen zich in een verlaten boerderij (boerderij van Bosman) onder het hooi. De volgende nacht besloten ze bij meerderheid van stemmen niet verder te gaan. Ze waren verzwakt, moe en hongerig. Een dag volgde onder het hooi. Een Duitse patrouille verkende die dag de boerderij waar ze lagen om te plunderen. Het zogenaamde 'organiseren'. Een Duitser struikelde over de voet van Marijke. 'He was macht das?' riep hij uit en porde met zijn geweer al in het hooi, maar wederom ging het luchtalarm en moesten de Duitsers zichzelf in veiligheid brengen.

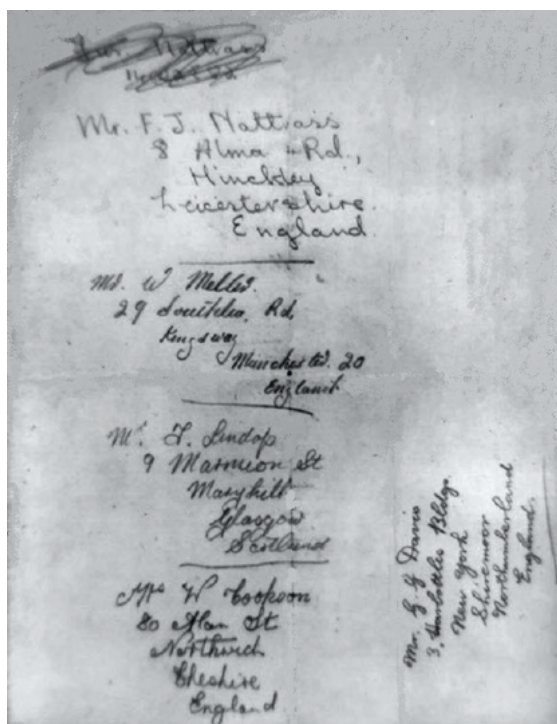
Na het delen van een weckfles verzuurde peultjes – peultjes kwamen bij ons thuis nooit op tafel – gingen ze de nacht erop, 9 december, weer verder. Er werd een vaste loopvolg-orde afgesproken zodat niemand kwijt kon raken. Je moest je voorganger in de gaten houden.

Buiten gekomen moesten ze over een hoop afgewaaide dakpannen heen en waren ze bang dat het lawaai hen zou verraden.

Geholpen door het geluid van overvliegende bomwerpers konden ze verder. Ook nu moesten ze zich een aantal keren verstoppen achter de dijk voor Duitse patrouilles. Lo ging voorop met een prikstok om te kijken of er landmijnen lagen. Zo bereikten ze vroeg in de ochtend de steenfabriek. Wim ging op ver-

kenning, maar geen Engelsen. Dus trokken ze verder. Tegen de ochtend dacht Lo dat hij Engels hoorde praten. Hij liep de dijk op en zwaaide met zijn niet meer al te 'witte doek' en riep: 'Don't shoot'.

De Engelsen waren bereikt. Lo vertelde dat er nog zeven mensen aan de andere kant van de dijk waren. En vroeg of hij hen mocht roepen. Omdat de soldaten dat niet vertrouwden moest hij gaan liggen en met een bajonet op zijn borst gericht mocht hij roepen. Tot stomme verbazing van de *Tommys* kwamen er vervolgens nog zeven mensen over de dijk.

Namen van de Engelse soldaten die de groep opvingen op de Haalderense dijk.

Onherkenbaar door de modder maar dolgelukkig. Ze werden in eerste instantie vriendelijk onthaald en kregen eten en drinken. Daar hoorden ze ook dat de nacht ervoor de Duitsers een enorme hoeveelheid granaten hadden afgevuurd. De kans dat ze daar levend doorheen gekomen zouden zijn achtten de Engelsen nul.

De volgende ochtend werden ze naar de Engelse commandopost in Nijmegen gebracht waar ze vier dagen vastgezet werden omdat de Engelsen dachten dat ze spionnen waren. Men kon niet geloven dat acht mensen twee nachten ongezien door de linies waren gekomen. Aanvankelijk werden de vrouwen van de mannen gescheiden vastgezet. Maar de

mannen waren bang dat de vrouwen iets zou overkomen en hebben met al hun eetgerei zolang op de buizen gerammeld dat ze in een ruimte bij elkaar gezet werden. De Engelsen zeiden dat ze het niet gepast vonden mannen en vrouwen in een ruimte te laten slapen, waarop het commentaar van de mannen was dat ze samen negen weken in een ruimte onder de grond hadden gebivakkeerd.

Tijdens de verhoren konden ze allemaal zeer gedetailleerd weergeven hoe de situatie in Gendt en Haalderen was. Deze informatie was zeer belangrijk voor de Engelsen en na vier dagen werden ze vrijgelaten.

Ze werden naar het klooster in Hees gebracht om ontluisd en ontsmet te worden. Wim en Lo zijn daar opgehaald door de familie Gransjean. De zussen Braam en Harry hebben de rest van de oorlog afgewacht in het huis van Ethy en Dolf in Grave.

Toen ze na de bevrijding terugkwamen in Gendt was hun huis volledig verwoest. Alle huizen in Gendt waren geplunderd door de Duitsers. Bij terugkeer naar Gendt zagen ze dat de grond op een plek in de moestuin omgewoeld was. Daar gingen ze graven. Een Duitser had hun verzilverde bestek in de moestuin begraven. Waarschijnlijk om het later nog op te halen. Het opgegraven bestek was het enige dat ze nog bezaten.

Er stond nog wel een schuur overeind die ze met vereende kracht hebben opgeknapt. In die schuur hebben ze nog enkele jaren gewoond voordat hun nieuwe huis eind 1948 klaar was.

Marjan te Riele

Bronnen:

- Verhalen van mijn moeder.
- Oorlogsdagboek van mijn vader.
- Oorlogsdagboek van mijn moeder.
- Oorlogsdagboek van Dolf Arends, gepubliceerd in *Ons College Jaarboek 1944-1945*. Canisius College, Nijmegen.
- Arends, Maria, *Door de duivel gescheten. Hendrik Braam en de R.K. Steenfabrieksarbeidersbond*. Zutphen 2008. (ISBN 978-90-812731-1-4).
- Gransjean, Regina, *Land, lijn en linie*. Bergen op Zoom 1988 (ISBN 90 5061 009 9).

Filmavond 27 januari 2023

In een afgeladen zaal Providentia waren ruim driehonderd mensen bij elkaar gekomen om naar oude Gendtse beelden te kijken. Na een kort woordje van onze nieuwe voorzitter René Derksen, waarbij hij memoreerde dat dit het veertigste seizoen van de kring is én dat we mensen gevonden hebben om de oude 8mm-films te digitaliseren en monteren. Graag willen wij nog vrijwilligers vinden die ons namen kunnen geven van personen die op film of foto staan.

Het gedeelte voor de pauze begon met zeer oude beelden van net na de oorlog. De toeschouwers zagen onder andere het eerste onderkomen van de kring aan de Markt, Marca XX, maar dan hoe het gebouw er net eind jaren veertig uitzag. Verder waren er opnamen van personen en huizen uit de Kommerdijk. Daarna voor mij ook nieuwe beelden van de jongensschool, waarbij onze penningmeester ontdekte dat het juist zijn klas was die we zagen. Daarna keken we naar de verkenners op kamp en jeugd in het kinderdorp. Vermoedelijk zaten ze nu als volwassenen in de zaal en misschien hebben ze nog meegedaan met de zeepkistrace op de Markt. Zo te zien deden de onderstellen van oude kinderwagens het nog goed. Altijd een succes zijn ook filmbeelden van de autocrossen op het Gannitacircuit. Als laatste voor de pauze kwam de brandweer in actie, dit tot groot plezier van de schooljeugd.

Na de pauze een fragment op ijsbaan, waar blijkbaar een ongelukje gebeurd was. Interessant om te bekijken was een stukje van de

braderie met Dini van den Bergh-Rensen in gesprek met Gendtse ondernemers als fietsenmaker Peters, Hans Hoogveld en niet te vergeten een demonstratie van de kersenkoekbakers Frans Leferink en Thé Hooijman. Daarna het Kersenfeest van 1993 met het uitreiken van de Zilveren Kers en een zeer lange optocht met de kleinste Fiatjes, waarschijnlijk in samenwerking met Auto Bert. Het kunstwerk De Draagster van Morgen werd onthuld door burgemeester Harry Lichtenberg. Bij het stukje Palmpasen waren kinderen met de palm-paas op bezoek bij de ouderen van St. Jozef. Aan het geroezemoes in de zaal te horen werden regelmatig mensen herkend; dat is altijd het leukste van zo'n avond. Verder ging het met toneelgroep ONA: een heftige liefdesscène waarbij het paar zelfs van de bank rolde. Als laatste fragment een opname van de onthulling van de molensteen – het originele exemplaar van de Gendtse molen – in de Molenvijk. Willem Rasing was daar aanwezig met een broodkar. Hij kon bij het wegrijden niet goed de bocht nemen. Dat werd lachen. De onthulling werd voorafgegaan door de uitleg van Gerard Janssen over de molen die daar gestaan heeft en in de oorlog verloren is gegaan.

René Derksen dankte Elwin van Alst voor het monteren van de fragmenten, want zonder hem hadden we deze avond niet zo'n mooie film gezien.

Ria Schouten-de Haan

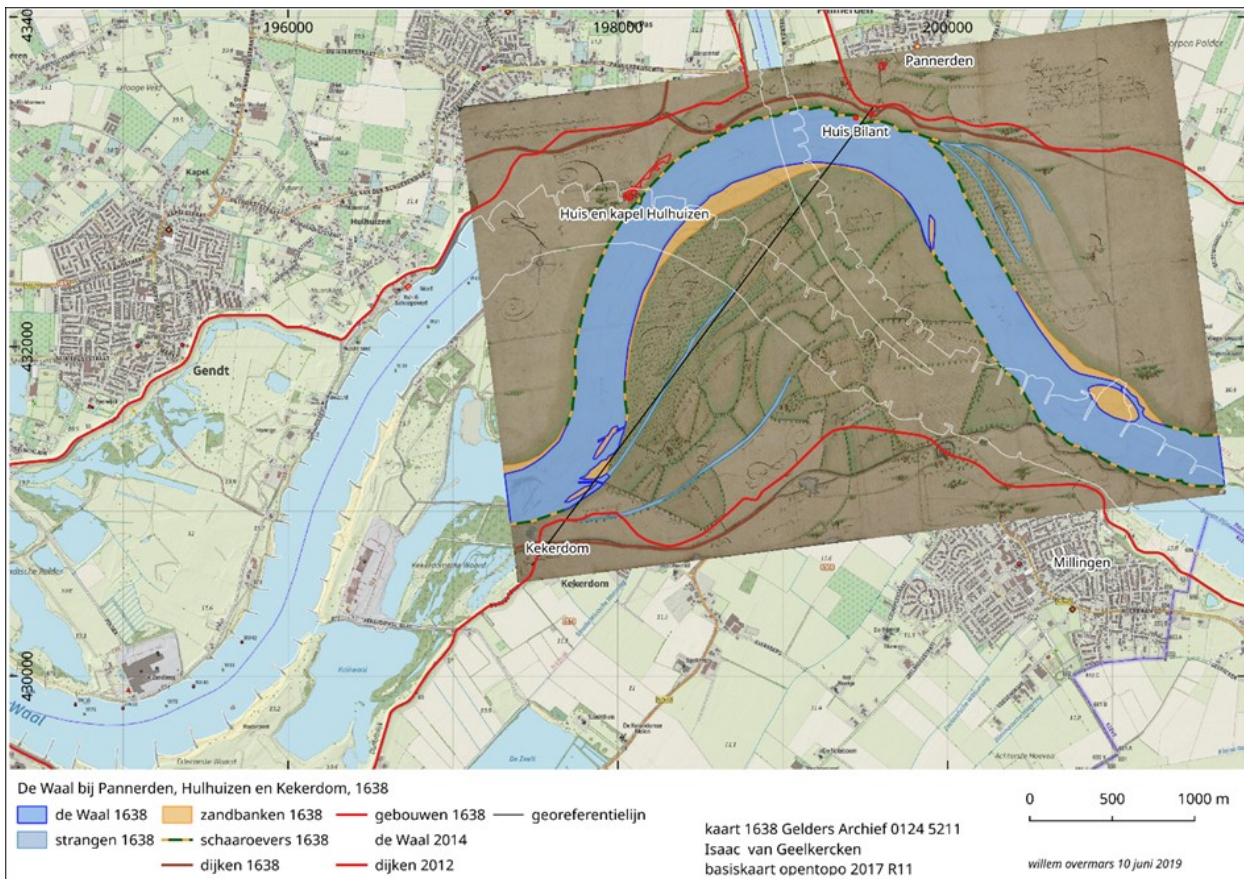
Kasteel Hulhuizen

'Na twee jaar van voorbereiding gaat het er nu eindelijk van komen! De projectgroep 'kasteel Hulhuizen' is bezig om de plaats van het voormalige, door de Waal verzwolgen, kasteel Hulhuizen vast te stellen. Met een grondradar worden een aantal locaties in de Klompenwaard onderzocht, die zijn gekozen op basis van oude kaarten en informatie van andere onderzoekers¹⁾.

Dit citaat is te vinden op de website van Hulhuizen200.

Het zou betekenen dat Hulhuizen vele honderden meters is verplaatst of dat er is een groot stuk gebied verdwenen is.

Een andere gebruikte kaart die de keuze voor de Klompenwaard heeft bepaald is die van afbeelding 2. De daarop voorkomende Munnikhof (M) en de kerk van Pannerden (P) zijn als referentiepunten genomen. Echter de kaart van afbeelding 2 is figuratief en beslist niet schaalgetrouw. Een dergelijke kaart mag je dus niet projecteren op een moderne

Afb. 1 Een kaart van Isaac van Geelkercken uit 1638 is door Willem Overmars gemonteerd op een moderne kaart. Het geheel illustreert de dynamiek van een rivier²⁾.

Mede op basis van deze samengestelde kaart (van Isaac van Geelkercken en Willem Overmars) is er gezocht op de plekken waar op afbeelding 1 Huis en Kapel Hulhuizen staat. Dat komt overeen met de Klompenwaard maar er is iets bijzonders aan de hand met de samengestelde kaart van Overmars. Afstanden op die kaart uit 1638 komen in grote lijnen overeen met dezelfde afstanden op *Google Earth* in de huidige tijd. Behalve de afstand tussen Pannerden en het huidige Hulhuizen. Die afstand is op de kaart van Van Geelkercken veel kleiner dan op een moderne kaart.

kaart die dat wel is. Ook de kerk van Kekerdom (K) staat op deze kaart. Waarom is die niet gebruikt als controlepunt³⁾ Van groot belang is ook de snelheid van de verplaatsing van de meander in de rivier de Waal. Rond de tijd van de gebruikte historische kaarten is de mens al drukdoende om de rivier met kribben in het gareel te houden. Met wisselend succes overigens. Op andere oude kaarten wordt ook de oever waar kasteel Hulhuizen aan ligt verdedigd door kribben. Daarmee wordt de verplaatsing van de rivierbocht afgeremd.

Veel vragen

De werkgroep Hulhuizen200 heeft een website waar het volgende wordt gesteld:

'Kasteel Hulhuizen stond eeuwen geleden op een plek in de Klompenwaard bij Doornenburg. Uit oude kaarten is bekend dat het kasteel rond 1660 is weggespoeld door oprukkend Waalwater. Het is nu een natuurgebied in de uiterwaarden aan de Waal waar runderen en paarden lopen. Zeker is dat het kasteel heeft bestaan, maar niet heel zeker is wat de exacte locatie is'.⁴

Het citaat levert wel vragen op. Waarom ga je zoeken naar een kasteel dat is weggespoeld? Uit oude kaarten is bekend dat het kasteel rond 1660 is verdwenen. Welke kaart dat laat zien wordt niet vermeld.

Op de website van de grondradarspecialist, Euroradar, zijn ook interessante opmerkingen te vinden.

'In de 17e eeuw werd het Kasteel Hulhuizen, ondanks de verdedigingswerken, verzwolgen door de Waal. De exacte locatie van het kasteel is echter nooit achterhaald. Het kasteel van circa 40 bij 40 meter moet ergens bij de veerstoep van het pontje naar Millingen hebben gestaan, in de Klompenwaard. Maar waar stond het precies?'⁵

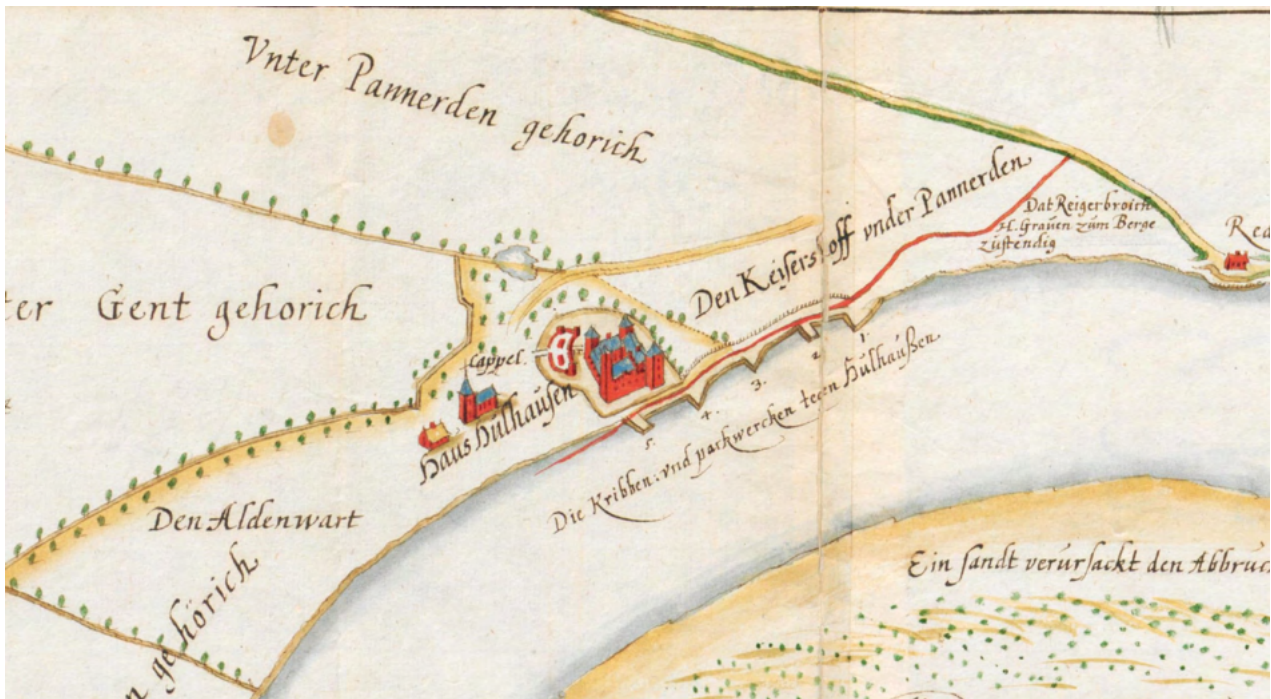
Op 23 februari 2019 vindt het grondradaronderzoek door Euroradar plaats. Er is samenwerking met Staatsbosbeheer en vrijwilligers van Hulhuizen200 en van de Historische Kring Gente. Het onderzoek heeft weinig opgeleverd. Geen kasteel, alleen wat langwerpige structuren die het gevolg zouden kunnen zijn van de vergane resten van oude houten kribben. Een teleurstellend resultaat.⁶⁾

Waar dan wel?

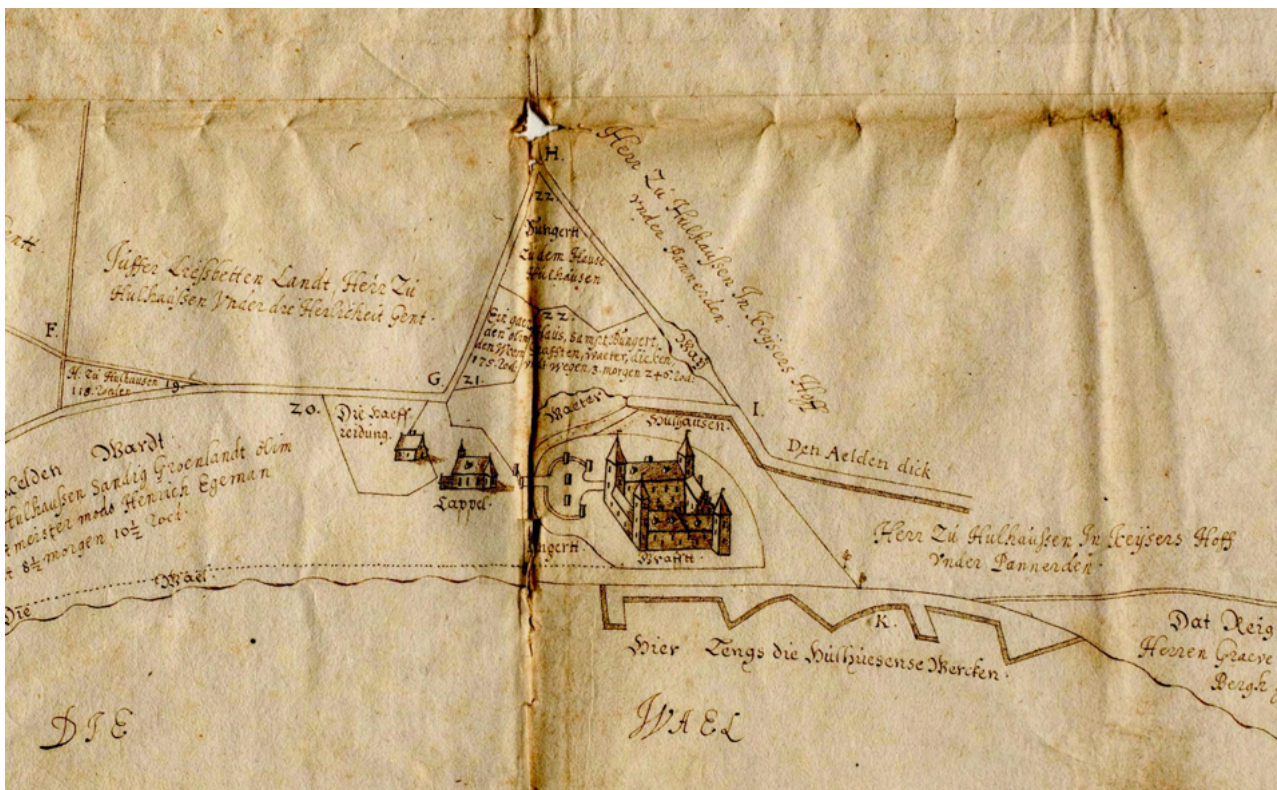
Reden te meer om het beschikbare kaartmateriaal onder de loep te nemen. Een van de oudste kaarten met zinnige informatie is de kaart van afbeelding 2, uit 1608. Deze kaart geeft niet alleen 'Huis en Kapel' van afbeelding 1, maar ook nog een kerk met de naam 'Hulhuesen' ernaast. De kaart laat ook redoutes zien van de linie van Maurits uit ongeveer 1600.⁷⁾ In de Klompenwaard moet ook een dergelijke redoute hebben gestaan⁸⁾ die is evenmin gevonden in het grondradaronderzoek. De kaart laat ook diverse dijken zien en een vermoedelijke plaats van een dijkdoorbraak. Het kasteel ligt aan de rivierkant van een dijk. Een indrukwekkende kaart met veel informatie. Alleen: waar is dit allemaal te vinden?

Afb. 2 is een kaart uit 1608 met daarop een kasteel, een kapel en een kerk (in het midden). Rechts daarvan een gebied helemaal omgeven door dijken. Het gebied is deels Gelders en deels Kleefs. Verschillende grondeigenaren of grondgebruikers worden genoemd. Noord is rechtsonder.

Ook op deze kaart (afb. 3) uit 1637 is een soort driehoek te zien links boven het kasteel. De dijk tussen het kasteel en de driehoek is ook hier min of meer te zien. Het linkerbeen van de driehoek vertoont een duidelijke knik.

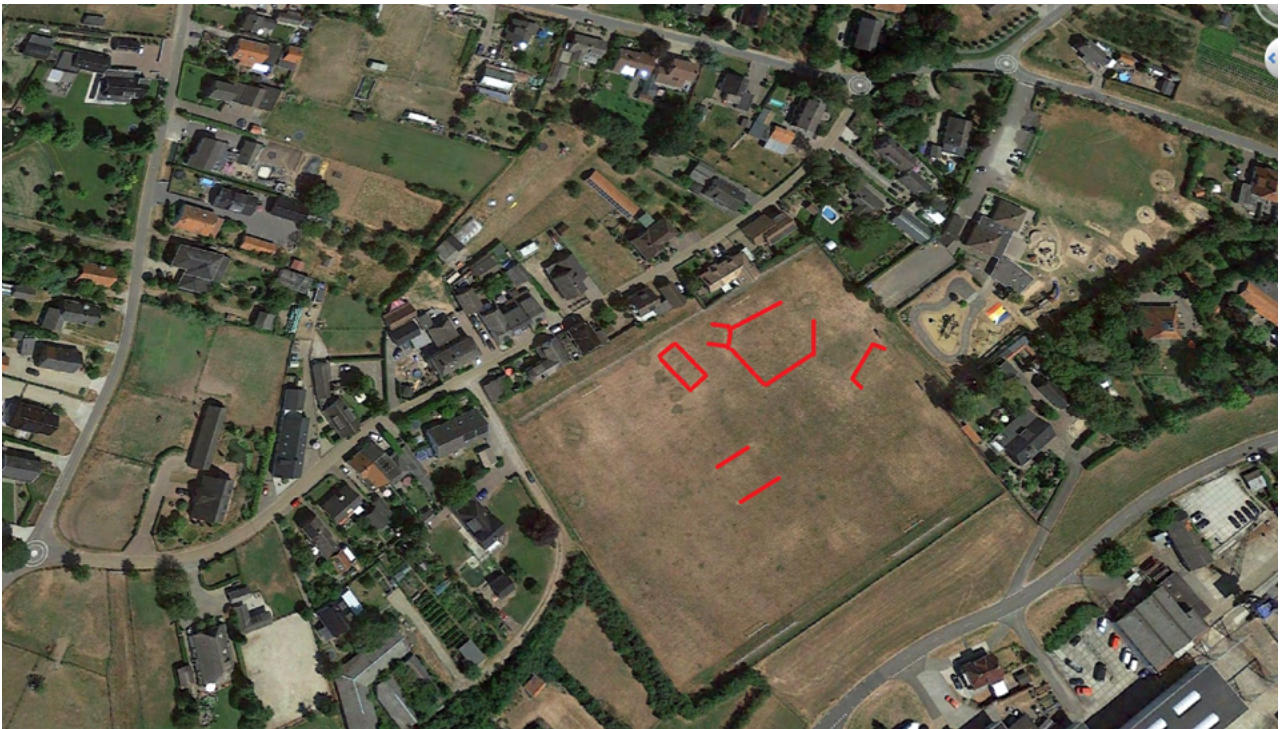
Op het kaartfragment van afbeelding 4 uit 1639 is de gelijkbenige driehoek goed te zien. Aan de onderkant wordt de driehoek afgesloten door een dijk: de Aelden dick of het verlengde daarvan. Boven het kasteel staat 'hulshuisen' verwijzend naar het kasteel of een nederzetting. Ook op deze tekening heeft het linkerbeen van de driehoek een kleine knik. Dat komt overeen met de huidige Molenstraat. De kerk ontbreekt.

Hierboven op afbeelding 5 een overzicht van Google Earth uit 2021. Er zit een knik in de Molenstraat bij de rode pijl. De rechterweg van de driehoek is de Munnikhofsestraat en de basis wordt gevormd door Het Hof. Een bijzondere naam voor een weg waar resten van het kasteel dichtbij moeten liggen. De oppervlakte van deze driehoek is ongeveer gelijk aan de oppervlakte van de driehoek op afbeelding 4. In beide gevallen iets minder dan 4 hectare.⁹⁾

Afbeelding 6 is een weergave van Google Earth (juli 2018) met veel bodemsporen. Als dit allemaal verwoest zou zijn door de rivier is een dergelijk vlekkenpatroon ondenkbaar! Het gebied is honderden jaren boomgaard geweest.¹⁰⁾ Hierdoor zijn beschadigingen aan dit bodemarchief achterwege gebleven.

Afbeelding 7 is een poging om wat ordening te brengen in de vele sporen op het geëgaliseerde terrein. Er zijn meer mogelijkheden om wat gebouwen in te tekenen. Het blijft speculatief. De omvang van het te onderzoeken gebied is ongeveer 110 x 130 m. Onderzoek is hier goed mogelijk met grondradar. Een dergelijk onderzoek zal uiteindelijk de oorspronkelijke plaats van kasteel en andere gebouwen moeten bepalen.

Afb. 8 Kadasterkaart GA 1818.

Het gaat om het gebied links van de grote letter G. Hier is niets bijzonders te vinden. De sporen van afbeelding 7 zullen dus ouder zijn dan 1818. Midden onder is in blauw de katholieke kerk te zien¹¹⁾. Bij nummer 60 is een oude veldoven te zien.

Samenvatting

'In de loop van de 17e en 18e eeuw werd dit dorp echter door wijzigingen in de loop van de rivier steeds meer bedreigd. In 1707 is het tijdens hoogwater volledig verwoest'¹²⁾.

In een oude bron, het boek van Kehl, is bij het jaar 1707 niets te vinden over grote overstromingen. Bij Van de Ven komt 1707 uitgebreid aan de orde. Dat is het jaar waarin de aanleg van het Pannerdens Kanaal wordt voltooid. Wel worden in 1707 diverse problemen gemeld met het overlopen van dammen bij hoogwater, maar nergens dat het water 'verwoestend' was.¹³⁾

Er worden veel beweringen gedaan die niet op echte bronnen zijn gebaseerd en dus best met een korreltje zout mogen worden genomen. Dat het kasteel op de aangewezen plaats te vinden is, moet met behulp van grondradar worden aangetoond. De geschiedenis van Hulhuizen verdient een stevige update. Ook moet het gebied archeologische bescherming krijgen.

Literatuur

Boxem, Ruud, *De staatse linies in de Waalstreek. Verkennend onderzoek naar de redoutes naar de redoutes langs de Waal en de mogelijkheden voor economische en educatieve exploitatie*. 2018.

Kehl, P.A.M., *Historische schetsen van eenige dorpen en kasteelen in de Over-Betuwe*. (Google books). Dit boek heeft een heel hoofdstuk over rivieren en overstromingen. (Hoogwater enz. in de Over-Betuwe, blz. 98-128). (1885).

Overmars, Willem, *Een Waal verhaal. Historisch-morfologische atlas van de Rhein en de Waal 1500-1700 Emmerich-Nijmegen. Laag-Keppel 2020*.

Ven, G.P. van de, *Aan de wieg van Rijkswaterstaat: wordingsgeschiedenis van het Pannerdens Kanaal*. Zutphen 1976.

Noten

1. hulhuizen200.nl/diversen/kasteel-hulhuizen
2. Willem Overmars in dissertatie: Een Waalverhaal blz. 239.
3. hulhuizen200.nl. Animatie onderzoek locatie Kasteel Hulhuizen.
4. hulhuizen200.nl/diversen/kasteel-hulhuizen

5. euroradar.nl/blog/algemeen/op-zoek-naar-kasteel-hulhuizen/
6. facebook.com/groups/kasteelhulhuizen.
7. Boxem, blz. 32-33. De gebruikte kaart komt uit het Gelders Archief 5177-1640-37.
8. Afbeelding 3, helemaal links.
9. Op de kaart van Senhem uit 1639 staan een paar oppervlaktes. Drie morgen (elk iets minder dan drie ha.) en in totaal 421 roeden van ongeveer 15m². Omgerekend is dat bijna vier ha. Op op Google Earth meet de driehoek bijna vier ha.
10. Rivierkaart Waal blad 2 uit ca.1840 en geallieerde kaart Nijmegen NW6 uit 1943/44. Je kunt nog denken aan een steenfabriek maar die heeft in ons gebied niet gestaan. Wel meer naar het zuiden. Op afbeelding 8 staat een oud type steenfabriek bij nummer 60.
11. De kerk heeft deel uitgemaakt van de Rijksdriehoekmeting met een vast punt op de zuidelijke muur van de kerk. Van daaruit waren de hoeken tussen de kerken van Leuth en Gent en de hoek tussen Leuth en Kekerdom bekend. Staat in *Google Book: Register der peilingen behorende bij de kaart der rivieren etc.* (ca. 1837) blz.34 en 36. (De bladzijden hebben geen nummer.
12. wikipedia.org/wiki/Hulhuizen.
13. Van de Ven blz. 191 e.v.

Herkomst afbeeldingen

1. Kaart Van Geelkercken, Gelders Archief 5211-1644. Bewerkt door Willem Overmars. Waalverhaal blz.239.
2. Waalverhaal blz. 224 afb. 189. H.von Senhem 1608.
3. Waalverhaal blz. 235 afb. 201. Von der Waijhe 1637.
4. Waalverhaal blz. 242 afb. 209. I.von Senhem 1639.
5. Google Earth 2021.
6. Google Earth juli 2018.
7. Google Earth juli 2018 bewerkt.
8. Kadasterkaart uit 1818 GA 0874-81.

Hans van der Wiel

Welkom nieuwe leden

Uit Gendt, tenzij anders vermeld:

Dhr. F.J.M. van Oostwaard
Mevr. M. Elings, Andelst
Dhr. H. Geurtz
Mevr. G. Maas-Visser, Terborg
Mevr. A. Kregting
Dhr. W. Kregting
Mevr. T. Rensen, Beuningen
Mevr. B. van Swaaij
Mevr. D. Willemsen, Bommel
Dhr. P.W.G. Peters, Eerbeek
Mevr. W. Sluiter
Dhr. H. Derks
Mevr. E. Overkleef-Dillesen
Dhr. M. Janssen, Haalderen
Dhr. E. Kerkman
Mevr. C. Peters

Wij hebben nu 960 leden!

Aanwinsten

Ontvangen van:

Wim Janssen, (originele) Oorlogskranten,
afbeeldingen oud-Gendt (Taal en Tekens)
Bidprentjes
Alex van Doorn, Plaatsnaambord
'oud' gemeente Gendt
Ton ten Heggeler, namens familie
Hulleman, ongeveer 1000 dia's van
evenementen in Gendt tussen 1968-1978
gemaakt door dhr. Hulleman (pastor)
R. Derksen, uitslagen en medailles
Polderloop vanaf 1970
Roos Joosten-Burgers,
groot aantal bidprentjes
Wim Rooding, administratie ruilverkaveling
over Betuwe-Oost
H. Botterblom, timmermanspotlood
M. van Heck,
brievenklem H. Wiecherink & Zn
Mevr. Otemann-Milder,
groot aantal glasnegatieven

Overleden

Wegens **overlijden** hebben wij afscheid
moeten nemen van ons (familie)lid:

Lies (Elisabeth Johanna) Bisselink– Vermeulen

Weduwe van Theo Bisselink
Geboren 2 augustus 1930
Overleden 18 december 2022

Wim (Wilhelmus Antonius)Teunissen

Echtgenoot van
Rieky Teunissen-van den Berg
Geboren 28 januari 1933
Overleden 28 december 2022

Piet Niënhaus

Echtgenoot van Anny Niënhaus-Groen
Geboren 21 januari 1948
Overleden 5 januari 2023

Eef Kerkman

Echtgenoot van
Nellie Kerkman-van den Berg
Geboren 10 september 1944
Overleden 6 januari 2023

Koos (Jacobus Frederikus) Witjes

Geboren 19 juli 1929
Overleden 11 januari 2023

Henriëtte Kuster-Janssen

Echtgenote van Ben Kuster
Geboren 21 juni 1953
Overleden 16 januari 2023

Wij hopen dat de naasten en vrienden veel
troost en steun krijgen van hun omgeving.

Bestuur Historische Kring Gente

Voorzitter: René Derksen,
voorzitter@historischekringgente.nl

Secretaris: Ria Niënhaus-Brussen,
info@historischekringgente.nl

Penningmeester: Geert Witjes,
geertwitjes@hotmail.nl

Fysiek foto- en knipselarchief:
Riet Berends-Peters

Ledenadministratie: Mia Gerrits-Bouwman,
ledenadministratie@historischekringgente.nl

Presentaties: Henk Klaassen

Jaarprogramma en digitalisering foto's:
Ria Schouten-de Haan,
hkgebeeldbank@gmail.com

Ons lidmaatschap loopt van januari t/m december. Het lidmaatschap van de kring kost al jarenlang € 15,- en samen met het themaboek Terugblik € 22,-.

Met een cadeauabonnement maakt u iemand voor € 15,- voor een heel jaar lid en voor € 22,- krijgt men daarbij het jaarboek Terugblik. Het abonnement stopt vanzelf weer op 1 januari.

Verhuisd of ander e-mail?

De laatste tijd zijn er veel mensen verhuisd. Helaas krijgen wij dat vaak niet door en merken we pas als ons kringblad al bezorgd is. Dus graag tijdig doorgeven aan ledenadministratie@historischekringgente.nl als u een ander adres hebt of van e-mailadres veranderd bent. Per e-mail blijft u door onze nieuwsbrief van actuele zaken op de hoogte.

**Gerard en Ans
Campschroer-Joosten
uit Warren-Ontario,
Canada**

In november 2022 waren ze een paar weken in Gendt op bezoek bij de familie. Zij zijn ook bij de Historische Kring op bezoek geweest.

Colofon:

e-mail: info@historischekringgente.nl
website: www.historischekringgente.nl
www.facebook.com/historischekringGente

Webmaster: Aad Hendriks

Redactie Ganita mare:
Mia Gerrits-Bouwman
Henk Klaassen
Ria Niënhaus-Brussen
Geert Visser

Onze redactie is te bereiken via bovenstaand e-mail adres, maar ook op de hiernaast genoemde e-mailadressen.

Kringgebouw: Villa Ganita
Nijmeegsestraat 19, 6691 CK Gendt

Betalingen:
Historische Kring Gente te Gendt
bank NL93 RABO 01164 26 705

Drukwerk Ganita mare:

Reintjes GmbH
Hammscher Weg 74
Kleve

Welkom op de maandagavond vanaf 20.00 uur en op de woensdagmorgen vanaf 09.30 uur.

Al is het maar voor de koffie

Die Djen van mien hette mojjek bi'j mekoar gespoard.
Nog ekkes, dan git ze trouwe.